

Інструктивно-методичні рекомендації. Мовно-літературна освітня галузь

Світлана Молочко, завідувач кафедри філологічних дисциплін та методики їх викладання, методист відділу суспільно-філологічних дисциплін Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К.Д. Ушинського; регіональний координатор НУШ;

Людмила Ремидовська, методист відділу суспільно-філологічних дисциплін Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені К.Д. Ушинського

В умовах воєнного часу, коли перед суспільством поставлено ряд викликів, надзвичайно важливо й необхідно урізноманітнювати форми організації освітнього процесу: очний і дистанційний (синхронно, асинхронно, змішано) формати, поєднання очного й дистанційного навчання, що зумовлює потребу гнучкості планування, варіативних стратегій навчання, урізноманітнення підходів до оцінювання тощо.

З урахуванням сучасних освітніх векторів Міністерством освіти і науки України підготовлено й оприлюднено такі нормативні документи:

- ✓ Державний стандарт базової середньої освіти. Постанова Кабінету Міністрів № 898 від 30 вересня 2020 URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/898-2020-%D0%BF#Text>
- ✓ Наказ МОН України від 09.08.2024 р. № 1120 «Про внесення змін до типової освітньої програми для 5-9 класів закладів загальної середньої освіти» URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-vnesennia-zmin-do-typovoi-osvitnoi-prohramy-dlia-5-9-klasiv-zakladiv-zahalnoi-serednoi-osvity>
- ✓ Наказ МОН України від 02.08.2024 р. № 1093 «Про затвердження рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання» URL: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverdzhennia-rekomendatsii-shchodo-otsiniuvannia-rezultativ-navchannia>
- ✓ Лист МОН України від 30.08.2024 1.1/15776-24 «Про інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів/інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2024/2025 навчальному році» URL: <https://mon.gov.ua/static-objects/mon/uploads/public/66d/ffe/c4c/66dffec4c92d2958213439.pdf>.

Організація освітнього процесу в закладах загальної середньої освіти в 2024/2025 н.р. здійснюватиметься відповідно до освітніх програм, розроблених закладами освіти на основі Типових освітніх програм:

Базова середня освіта

у 5–7 класах – Типової освітньої програми для 5–9 класів закладів загальної середньої освіти (затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України № 235 від 19.02.2021 в редакції наказу Міністерства освіти і науки України № 1120 від 09.08.2024);

у 8–9 класах – Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти II ступеня (затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 20.04.2018 № 405 (зі змінами).

Профільна середня освіта

10–11 класи – на основі Типової освітньої програми закладів загальної середньої освіти III ступеня (затвердженої наказом Міністерства освіти і науки України від 20.04. 2018 № 408 у редакції наказу Міністерства освіти і науки України від 28.11.2019 № 1493 зі змінами).

Внесено зміни до **типової освітньої програми для 5–9 класів** закладів загальної середньої освіти (наказ МОН від 09.06.2024 №1120). Відповідно до цього документа, у мовно-літературній освітній галузі для 5–9 класів (з українською мовою навчання) педагогічним колективом може бути обрано такі варіанти поєднання освітніх компонентів:

- 1) інтегрований мовно-літературний курс, іноземна мова;
- 2) українська мова, інтегрований курс літератур, іноземна мова;
- 3) українська мова, українська література, зарубіжна література, іноземна мова.

Наголошуємо: типовою освітньою програмою передбачено, що заклад освіти, укладаючи навчальний план, може збільшувати кількість годин, визначену типовим навчальним планом на навчальний предмет / інтегрований курс. Для цього потрібно використовувати години навчального навантаження для перерозподілу між освітніми компонентами так, щоб сумарна кількість годин, визначена в навчальному плані освітньої програми закладу на освітню галузь, не перевищувала максимальну кількість годин, визначену для цієї галузі в додатках 1, 2 до типової освітньої програми.

Варто також зауважити, що години для перерозподілу між освітніми компонентами можна використати для проведення індивідуальних консультацій чи групових занять, які можуть бути спрямовані на роботу з подолання навчальних втрат.

Зазначимо, що в «**Інструктивно-методичних рекомендаціях щодо викладання навчальних предметів / інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2024/2025 навчальному році**» в розділі «Мовно-літературна освітня галузь» (Додаток 2 до листа МОН України від 30.08.2024 1.1/15776-24) матеріал систематизовано у два блоки:

- навчання учнів 5–7 класів (викладання навчальних предметів / інтегрованих курсів у Новій українській школі (упровадження Державного стандарту базової середньої освіти 2020 р.);
- 8–11 класів (викладання української мови, української літератури, зарубіжної літератури за модернізованими програмами 2017 року, відповідно до Державного стандарту базової і повної загальної середньої освіти 2011 року).

Так, для викладання в **5-6, 7 класах** запропоновано **модельні навчальні програми** з української мови, української літератури, зарубіжної літератури, інтегрованих мовно-літературних курсів, інтегрованих курсів літератур, які розміщені на офіційному сайті МОН України за покликанням:

<https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/modelni-navchalni-programi-dlya-5-9-klasiv-novoi-ukrainskoi-shkolizaprovadzhuyutsya-poetapno-z-2022-roku>.

**Пропонуємо перелік модельних навчальних програм для викладання
у 5-6, 7 класах
Українська мова**

- ✓ «Українська мова 5–6 класи» (авт. Голуб Н. Б., Горошкіна О. М.);
- ✓ «Українська мова 5–6 класи» (авт. Заболотний О. В., Заболотний В. В., Лавринчук В. П., Плівачук К. В., Попова Т. Д.), рекомендована наказом Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 №795);

- ✓ «Українська мова. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Голуб Н. Б., Горошкіна О. М.);
- ✓ «Українська мова. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Заболотний О. В., Заболотний В. В., Лавринчук В. П., Плівачук К. В., Попова Т. Д.) рекомендована наказом Міністерства освіти і науки України від 24.07.2023 № 883.

Українська література

- ✓ «Українська література. 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Яценко Т. О., Пахаренко В. І., Слижук О. А, Тригуб І. А., Качак Т. Б., Кизилова В. В., Овдійчук Л. М., Дячок С. О., Макаренко В. М.);
- ✓ «Українська література. 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Архипова В. П., Січкач С. І., Шило С. Б.);
- ✓ «Українська література. 5–6 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Чумарна М. І., Пастушенко Н. М.);
- ✓ «Українська література. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти» (авт. Яценко Т. О. та ін.), рекомендована наказом Міністерства освіти і науки України від 24.07.2023 № 883;
- ✓ «Українська література. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Заболотний О. В.), рекомендована наказом Міністерства освіти і науки України від 01 грудня 2023 року № 1466;
- ✓ «Українська література. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Пастушенко Н. М., Чумарна М. І.), рекомендована наказом Міністерства освіти і науки України від 27 грудня 2023 року № 1575.

Зарубіжна література

- ✓ «Зарубіжна література. 5–6 класи» (автор Волощук Є.В.), рекомендована наказом Міністерства освіти і науки України від 29.09. 2021 № 1031;
- ✓ «Зарубіжна література. 5–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (у редакції 2023 року) (автори Ніколенко О. М., Ісаєва О. О., Клименко Ж. В., Мацевко-Бекерська Л. В., Юлдашева Л. П., Рудніцька Н. П., Туряниця В. Г., Тихоненко С. О., Вітко М. І., Джангобекова Т. А.), рекомендована наказом Міністерства освіти і науки України від 10.10. 2023 року № 1226;
- ✓ «Зарубіжна література. 5–6 класи» (автори Богданець-Білоskalенко Н. І. та ін.), рекомендована наказом Міністерства освіти і науки України від 29.09.2021 № 1031;
- ✓ «Зарубіжна література. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Волощук Є. В., Слободянюк О. М.), рекомендована наказом Міністерства освіти і науки України від 16.08.2023 № 1001;
- ✓ «Зарубіжна література. 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Снегірьова В. В., Бушакова О. В., Горобченко І.В., Каєнко О. В.), рекомендована наказом Міністерства освіти і науки України від 24.07.2023 № 883.

Інтегровані курси

- ✓ Інтегрований мовно-літературний курс (українська мова, українська та зарубіжні літератури). 5–6 класи» (авт. Старагіна І. П., Новосьолова В. І., Терещенко В. М., Романенко Ю. О., Блажко М. Б., Ткач П. Б., Панченков А. О., Волошенко О. В.), рекомендований наказом Міністерства освіти і науки України від 29.09. 2021 № 1031;

- ✓ «Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної). 5–6 класи» (автори Яценко Т.О., Тригуб І.А.), рекомендований наказом Міністерства освіти і науки України від 12.07.2021 № 795;
- ✓ «Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної). 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Ніколенко О. М., Мацевко-Бекерська Л. В., Качак Т. Б., Богосвятська А.-М. І., Рудніцька Н. П., Туряниця В. Г.), рекомендований наказом Міністерства освіти і науки України від 24.07.2023 № 883;
- ✓ «Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної). 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (авт. Яценко Т. О., Пахаренко В. І., Тригуб І. А., Слижук О. А., Молодик К. Ю.), рекомендований наказом Міністерства освіти і науки України від 24.07.2023 № 883;
- ✓ «Інтегрований мовно-літературний курс (українська мова, українська та зарубіжні літератури). 7–9 класи» для закладів загальної середньої освіти (автори Старагіна І. П., Новосолова В. І., Терещенко В. М., Романенко Ю. О., Блажко М. Б., Ткач П. Б., Панченков А. О.), рекомендований наказом Міністерства освіти і науки України від 16.08.2023 № 1001.

Запропоновані програми можуть бути адаптовані педагогічними працівниками, які організують навчання, з урахуванням потреб та інтересів учнівства. Кількість навчальних годин, визначена в програмах, є орієнтовною; учитель / учителька розподіляє години на вивчення тієї чи іншої теми самостійно, залежно від рівня підготовленості учнів.

На основі модельної навчальної програми, рекомендованої Міністерством освіти і науки України, заклад загальної середньої освіти може розробити власну навчальну програму з відповідного предмета / інтегрованого курсу та затвердити її рішенням педагогічної ради.

Навчальна програма традиційно має містити:

- 1) опис результатів навчання в обсязі не меншому, ніж визначено Державним стандартом та/або відповідною модельною навчальною програмою;
- 2) розподіл навчальних годин на вивчення кожного тематичного блоку з урахуванням очікуваних результатів навчання, визначених навчальною програмою;
- 3) опис видів навчальної діяльності.

Оформлюється за зразком модельних навчальних програм. На титульному аркуші зазначається назва та авторський колектив модельної навчальної програми, на основі якої створено навчальну програму закладу.

Розробляючи навчальну програму, педагоги можуть вносити зміни в запропонований модельною навчальною програмою зміст навчального предмета / інтегрованого курсу відповідно до рівня підготовленості класу, регіональних особливостей, робочого навчального плану, необхідності своєчасного реагування на конкретні умови, у яких відбувається освітній процес, зокрема вилучати окремі питання з метою уникнення надмірної деталізації змісту навчального матеріалу.

Можливі корективи:

- ✓ вилучати окремі питання з метою уникнення надмірної деталізації змісту навчального матеріалу (загальний обсяг таких змін може досягати **20 %**);
- ✓ ущільнювати або розширювати / поглиблювати зміст окремих елементів (розділів, тем, модулів тощо) програми;

- ✓ доповнювати тематику практичних / творчих робіт;
- ✓ змінювати послідовність вивчення тем, не порушуючи логічної послідовності досягнення результатів навчання.

На основі навчальної програми вчитель / учителька складає **календарно-тематичне планування**, яке здійснюється в довільній формі й може бути об'єднано з навчальною програмою в один документ (Додаток до листа МОН України від 19.08.2022 р. № 1/9530-22). За потреби протягом навчального року педагог може вносити корективи в календарно-тематичний план, адаптуючи його під сучасні виклики або з урахуванням динаміки навчання відповідного класу.

Перелік навчальних програм для учнів 8–11 класів

Викладання української мови, української літератури, зарубіжної літератури

➤ у **8–9 класах** здійснюється за навчальними програмами, затвердженими наказом МОН України від 07.06.2017 № 804 «Про оновлені навчальні програми для учнів 5–9 класів загальноосвітніх навчальних закладів» зі змінами, внесеними наказом Міністерства освіти і науки України від 03.08.2022 № 698. Програма розміщена на офіційному вебсайті МОН за покликанням: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/navchalni-programi-dlya-6-9-klasiv>;

➤ у **10–11 класах** — за навчальними програмами (рівень стандарту та профільний рівень), затвердженими наказом МОН України від 23.10.2017 № 1407 «Про надання грифу МОН навчальним програмам для учнів 10 – 11 класів закладів загальної середньої освіти» зі змінами, внесеними наказом Міністерства освіти і науки України від 03.08.2022 № 698. Програми розміщені на офіційному вебсайті МОН за покликанням: <https://mon.gov.ua/osvita-2/zagalna-serednya-osvita/osvitni-programi/navchalni-programi-dlya-10-11-klasiv>.

Пропонуємо рекомендації відповідно до окремих аспектів вивчення навчальних предметів / інтегрованих курсів.

Оцінювання навчальних досягнень

5-6, 7 класи

Основні види оцінювання:

- ✓ формувальне;
- ✓ підсумкове;
- ✓ державна підсумкова атестація.

Об'єкти оцінювання – **результати навчання** учнів (знання, уміння, навички, ставлення, цінності, набуті в процесі навчання, виховання та розвитку, які можна ідентифікувати, спланувати, виміряти й оцінити та які особа здатна продемонструвати після завершення освітньої програми на кожному рівні (циклі) загальної середньої освіти).

Оцінювання результатів навчання учнів здійснюється згідно з вимогами до обов'язкових результатів навчання, визначених Державним стандартом базової середньої освіти на основі компетентнісного підходу.

Оцінювання здійснюється за визначеними критеріями, які дозволяють встановити відповідність між вимогами до обов'язкових результатів навчання, визначеними Державним стандартом, і фактичними результатами навчання, яких досягають учні.

Загальні критерії оцінювання (додаток 1 до наказу МОН України від 02.08.2024 р. № 1093 «Про затвердження рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання») визначають загальні підходи до встановлення результатів навчання учнів і слугують основою критеріїв оцінювання за освітніми галузями (додаток 2). (Таблицю розміщено в кінці матеріалів).

Оцінювання може здійснюватися як у процесі навчання (*поточне*), так і на різних його етапах (*підсумкове*).

Завдання для оцінювання добирають так, щоб можна було отримати об'єктивну інформацію про рівень досягнень учнями обов'язкових результатів навчання певної **групи результатів (ГР)** мовно-літературної освітньої галузі, а саме:

ГР 1 взаємодія з іншими особами усно, сприймання і використання інформації для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях;

ГР 2 сприймання, аналіз, інтерпретація, критичне оцінювання інформації в текстах різних видів (зокрема художніх текстах, медіатекстах) та використання її для збагачення власного досвіду;

ГР 3 висловлювання думок, почуттів і ставлень, письмова взаємодія з іншими особами, взаємодія з іншими особами у цифровому середовищі, дотримання норм літературної мови;

ГР 4 дослідження індивідуального мовлення, використання мови для власної мовної творчості, спостереження за мовними та літературними явищами, проведення їх аналізу.

Формувальне оцінювання (оцінювання в процесі навчання) спрямоване на відстеження динаміки навчального поступу учнів, визначення їхніх навчальних (освітніх) потреб і скерування освітнього процесу на підвищення ефективності навчання з урахуванням встановлених результатів навчання; передбачає використання різних форм (самооцінювання, взаємооцінювання (оцінювання роботи в групах / парах, під час захисту проєктів), оцінювання вчителем / учителькою з використанням карток, піктограм, вікторин, інтелект-корт, шкалювання тощо), що спрямовують на відстеження особистісного розвитку учнівства. Окремі завдання для формувального оцінювання можуть бути диференційованими.

Функції формувального оцінювання:

- діагностувальна;
- коригувальна;
- орієнтувальна;
- мотиваційно-стимулювальна;
- розвивальна;
- прогностична;
- виховна.

Підсумкове оцінювання показує результат навчання та розвитку.

Метою є співвіднесення фактичних результатів навчання, яких досягли здобувачі освіти, з обов'язковими / очікуваними результатами навчання, визначеними Державним стандартом / модельною навчальною програмою за певний період навчання.

Підсумкове оцінювання здійснюють періодично. Кількість підсумкових робіт, час їхнього проведення вчитель / учителька **може встановлювати самостійно**.

Зазначаємо, що *тематичне оцінювання не є обов'язковим*. Його можна проводити (за потреби) для отримання інформації про рівень досягнень очікуваних результатів учнівства з певної теми, розділу й використовувати для коригування освітнього процесу.

Підсумкове оцінювання за семестр здійснюють за групами результатів навчання, що передбачені Критеріями оцінювання за освітніми галузями (додаток 2 до наказу МОН України від 02.08.2024 р. № 1093 «Про затвердження рекомендацій щодо оцінювання результатів навчання»), з урахуванням різних форм і видів навчальної діяльності.

Варіанти:

- ✓ виконати **комплексну підсумкову роботу (КПР)**, завдання якої дозволяють установити результати навчання за всіма групами результатів, визначеними в Критеріях оцінювання за мовно-літературною освітньою галуззю;
- ✓ виконати **окремі підсумкові роботи** для кожної групи результатів, визначеної у Критеріях оцінювання за мовно-літературною освітньою галуззю (це можуть бути роботи для кожної групи результатів (ГР 1, ГР 2, ГР 3, ГР 4) або поєднані в такій роботі завдання для декількох груп результатів).

Для оцінювання комплексної підсумкової роботи (КПР) можна зазначити середню арифметичну оцінку з урахуванням динаміки навчальних досягнень учнівства або педагогічною радою закладу освіти затвердити свою шкалу оцінювання цього виду роботи.

Оцінка за семестр може бути скоригованою.

Підсумкове оцінювання за рік не здійснюють. Річну оцінку виставляють на підставі загальних оцінок за I та II семестри або скоригованих семестрових оцінок. Річна оцінка не обов'язково є середнім арифметичним оцінок за I та II семестри. Для визначення річної оцінки потрібно враховувати динаміку особистих досягнень учня і учениці протягом року. Річне оцінювання також може бути скоригованим. Результати семестрового та річного оцінювання фіксують у класному журналі та Свідоцтві досягнень.

Державна підсумкова атестація передбачає оцінювання відповідності результатів навчання учнів, які завершили здобуття базової середньої освіти, вимогам Державного стандарту. Особливості проведення, вимоги до змісту та критерії оцінювання державної підсумкової атестації МОН України визначає в установленому законодавством порядку.

Результати ДПА — у класному журналі та додатку до Свідоцтва про здобуття базової середньої освіти. За умови використання власної шкали оцінювання заклад має визначити та описати в освітній програмі правила переведення загальної оцінки результатів навчання за рік у систему, визначену законодавством (12-бальну систему), для виставлення у Свідоцтво досягнень.

У Свідоцтві досягнень виставляють семестрові оцінки за групами результатів. Зокрема, у мовно-літературній освітній галузі характеристика результатів навчання «Усно взаємодіє» буде відповідати ГР 1; «Працює з текстом» – ГР 2; «Письмово взаємодіє» – ГР 3; «Досліджує мовлення» – ГР 4.

Свідоцтво досягнень (наказ МОН України № 1093 від 02.08.2024 р., додаток 3)

Характеристика результатів навчання		Результати навчання			
		I семестр	II семестр	За рік	
Мовно-літературна освітня галузь					
Українська мова	Загальна оцінка				
	за групами результатів	Усно взаємодіє			
		Працює з текстом			
		Письмово взаємодіє			
	Досліджує мовлення				
Українська література	Загальна оцінка				
	за групами результатів	Усно взаємодіє			
		Працює з текстом			

Мовно-літературна освітня галузь

		Письмово взаємодіє			
		Досліджує мовлення			
Зарубіжна література	Загальна оцінка				
	за групами результатів	Усно взаємодіє			
		Працює з текстом			
		Письмово взаємодіє			
		Досліджує мовлення			
Інтегрований курс літератур (української та зарубіжної)	Загальна оцінка				
	за групами результатів	Усно взаємодіє			
		Працює з текстом			
		Письмово взаємодіє			
		Досліджує мовлення			
Інтегрований мовно-літературний курс	Загальна оцінка				
	за групами результатів	Усно взаємодіє			
		Працює з текстом			
		Письмово взаємодіє			

Оцінювання зошитів

Зошити з української мови, української літератури, зарубіжної літератури, інтегрованих курсів оцінюють від 1 до 12 балів щомісяця протягом семестру й виставляють у кожному класі окремою колонкою. Ураховують наявність різних видів робіт, грамотність, охайність, уміння правильно оформити роботу. Під час підсумкового оцінювання результати перевірки робочих зошитів не враховують.

У **5–7 класах** результати перевірки робочих зошитів під час виставлення підсумкової оцінки, як правило, не враховуються.

У **8–11 класах** оцінка за зошит ураховується в тематичну.

Зошити для навчальних класних і домашніх робіт з української мови перевіряють: у 5–6 класах – двічі на тиждень; у 7–9 класах – 2–3 рази на місяць.

Учителі можуть підходити диференційовано до виправлення помилок у письмових роботах, зважаючи на вікові особливості та рівень сформованості відповідного уміння в конкретного учня / учениці: власноруч виправляти помилки; підкреслювати допущені помилки з метою самостійного виправлення їх учнем / ученицею; позначати рядок, у якому є огріхи, на полях із метою самостійного пошуку та виправлення помилок тощо.

У разі відсутності учня / учениці на уроках протягом місяця рекомендуємо в колонці за ведення зошита зазначати н/о (нема оцінки).

Для контрольних робіт з української мови в усіх класах використовують по одному зошиту. Зошити для контрольних робіт зберігаються в школі протягом усього навчального року.

За умови наявності відповідного технічного забезпечення вчитель може проводити контрольні роботи в електронному форматі відповідно до наказу МОН від 25.06.2018 № 676. Контрольні роботи учнів / учениць в електронному форматі можуть зберігатися в хмарному середовищі протягом навчального року.

❖ Далі подаємо **зразки заповнення журнальної сторінки** відповідно до обраного варіанта підсумкового оцінювання груп результатів навчання (окремо за навчальними предметами) (використано таблиці за матеріалом: Гнаткович Т. Інструктивно-методичні рекомендації щодо викладання навчальних предметів у закладах загальної середньої освіти у 2024/2025 навчальному році).

Українська мова (5-6, 7 класи)

У модельних навчальних програмах, як правило, не виокремлено спеціальних уроків розвитку мовлення, оскільки кожен урок має бути зорієнтований на розвиток дитини.

Особливості оцінювання за групами результатів на уроках української мови в 5–7 класах

Орієнтир щодо завдань за групами результатів для мовно-літературної галузі (українська мова)

1. Усно взаємодіє: аудіювання; усний переказ; усний твір; діалог або інші види діяльності на розсуд учителя.

2. Працює з текстом: читання мовчки / вголос або інші види діяльності на розсуд учителя.

3. Письмово взаємодіє: переказ; твір; есе або інші види діяльності на розсуд учителя.

4. Досліджує мовлення: контрольна робота з літературної теми (тести / завдання або інші види діяльності на розсуд учителя).

❖ **Можливі варіанти заповнення журнальної сторінки.**

Варіант 1: виконання комплексної підсумкової роботи за певною темою

Теми розділів відображаються на правій сторінці журналу		Вступ. Повторення та узагальнення вивченого в початкових класах. Текст. Речення. Слово				Лексикологія. Групи слів за значенням				..													
№	Число / місяць Прізвище та ім'я учня \ учениці	0 9	1 7	2 7	Зошит	11/10 КІР				1 5	2 0	Зошит	0 5	07/11 КІР				УВ	ПТ	ПВ	ДМ	І семестр	
						У	П	П	Д					У	П	П	Д						
		0	0	0		В	Т	В	М	1	1		1	В	Т	В	М						
1.	.. Богдан				8	7	7	7	7			8		9	9	9	9		8	8	8	8	8
2.	..Вікторія				7	8	8	8	8			7		7	7	7	7		8	8	8	8	8
3.	..Діана				8	8	8	8	8			8		6	6	6	6		7	7	7	7	7

УВ – усно взаємодіє; **ПТ** – працює з текстом; **ПВ** – письмово взаємодіє; **ДМ** – досліджує мовлення

Семестрова оцінка за певною групою результатів є середньоарифметичним за контроль знань за обрану групу, яку перевіряли під час КІР.

Варіант 2: виконання комплексної підсумкової роботи в кінці семестру

№	Число / місяць Прізвище та ім'я учня \ учениці	09 / 09	17 / 09	27 / 09	Зошит	15 / 10	20 / 10	Зошит	05 / 11	...	22/12 КІР				І семестр	
											УВ	ПТ	ПВ	ДМ		
1.	.. Богдан				8			8								8
2.	..Вікторія				7			7				8	8	8	8	8
3.	..Діана				8			8				8	8	8	8	7

УВ – усно взаємодіє; **ПТ** – працює з текстом; **ПВ** – письмово взаємодіє; **ДМ** – досліджує мовлення

Варіант 3: виконання окремих підсумкових робіт для кожної групи результатів після кожної вивченої теми

Теми розділів відображаються на правій сторінці журналу		Вступ. Повторення та узагальнення вивченого в початкових класах. Текст. Речення. Слово					Лексикологія. Групи слів за значенням				
№	Число / місяць	09 / 09	17 / 09	27 / 09	Зошит	11 / 10	15 / 10	20 / 10	Зошит	05 / 11	07 / 11		УВ	ПТ	ПВ	ДМ	І семестр
	Прізвище та ім'я учня \ учениці	УВ	ПТ	ПВ		ДМ	УВ	ПТ		ПВ	ДМ						
1.	.. Богдан	7	9	7	8	9	9	9	10	9	9		8	9	8	9	9
2.	..Вікторія	6	8	8	7	8	8	8	7	8	8		7	8	8	8	8
3.	..Діана	8	8	8	8	7	7	7	8	7	7		8	8	8	7	8

УВ – усно взаємодіє; **ПТ** – працює з текстом; **ПВ** – письмово взаємодіє; **ДМ** – досліджує мовлення

Семестрова оцінка за певною групою результатів є середньоарифметичним за контроль знань за означену групу, яку перевіряли в межах теми.

Варіант 4: виконання окремих підсумкових робіт для кожної групи результатів у кінці семестру

№	Число / місяць	09 / 09	17 / 09	27 / 09	Зошит	11 / 10	15 / 10	20 / 10	Зошит	05 / 11	07 / 11	...	14 / 12	16 / 12	18 / 12	22 / 12	І семестр
	Прізвище та ім'я учня \ учениці											...	УВ	ПТ	ПВ	ДМ	
1.	.. Богдан				8				10				7	9	8	9	8
2.	..Вікторія				7				7				7	8	8	8	8
3.	..Діана				8				8				8	8	8	7	8

УВ – усно взаємодіє; **ПТ** – працює з текстом; **ПВ** – письмово взаємодіє; **ДМ** – досліджує мовлення

Варіант 5

1. Згрупувати навчальний матеріал, запланований на семестр, за 4 темами.

2. Під час вивчення певної теми учитель може добирати завдання, які охоплюють всі групи результатів навчання, зазначених у Критеріях оцінювання, але зосередити увагу пропонуємо на одній з груп. Наприклад, у 6 класі, під час вивчення теми «Іменник», пропонуємо зосередити увагу на групі результатів «усна взаємодія» (УВ); вивчаючи «Прикметник» увагу звернути на групу результатів «працює з текстом» (ПТ); опрацьовуючи «Числівник» акцентувати увагу на групі результатів «письмова взаємодія» (ПВ); вивчаючи тему «Займенник» зосередити увагу на групі результатів «досліджує мовлення» (ДМ) (або інші варіанти групування матеріалу на розсуд учителя).

3. У кінці вивчення кожної теми провести контрольну роботу, завдання якої будуть містити контроль знань за тему та за обраною вчителем / учителькою групою результатів навчання, визначених у Критеріях оцінювання.

4. При виставленні підсумкової оцінки (ПО), за обраною вчителем / учителькою групою результатів (наприклад, ПО «УВ»), рекомендуємо враховувати всі оцінки за вивченою темою, окрім зошита.

5. Оцінку за семестр виставити за групами результатів і вивести загальну семестрову оцінку.

№	Число / місяць	09	27	27	14	20	26	05	15	15	06	10	20	Зощит	ПО «УВ»	ПО «ПТ»	ПО «ПВ»	ПО «ДМ»	I семестр
		/	/			/	/		/	/		/	/						
1.	.. Богдан	7	8	9	8	7	8	5	8	8	9	9	8	9	8	9	9	9	9
2.	..Вікторія		7	7	5	7	7	9	7	7	8	7	8	8	9	8	8	7	7
3.	..Діана	9	8	8	9	8	9	9	9	10	10	11	10	10	9	10	10	10	10

УВ – усно взаємодіє; **ПТ** – працює з текстом; **ПВ** – письмово взаємодіє; **ДМ** – досліджує мовлення

Зазначимо, що вчитель / учителька, користуючись академічною свободою, може на власний розсуд планувати кількість контрольних робіт та час їхнього проведення, змінювати або добирати різні види діяльності для того, щоб виявити рівень знань учня / учениці за групами результатів навчання, визначених у Критеріях оцінювання.

Українська мова (8–11 класи)

В «Інструктивно-методичних рекомендаціях щодо викладання навчальних предметів / інтегрованих курсів у закладах загальної середньої освіти у 2024/2025 навчальному році» зазначено, що вказаний у навчальних програмах розподіл годин між розділами є орієнтовним. У разі потреби вчитель / учителька має право самостійно змінювати обсяг годин у межах розділу, а також послідовність вивчення розділів.

Звертаємо увагу на кількість фронтальних видів контрольних робіт з української мови в закладах загальної середньої освіти з українською мовою навчання. Фронтально оцінюють диктант, письмовий переказ і письмовий твір (навчальні чи контрольні види робіт), мовні знання й уміння, запис яких здійснюють на сторінці класного журналу «Зміст уроку». Індивідуальне оцінювання говоріння і читання рекомендуємо здійснювати в межах поточного оцінювання учнівства. Для цих видів діяльності не потрібно відводити окремих уроків, визначати окремий стовпець без дати на сторінці класного журналу «Облік навчальних досягнень».

Перевірку мовних знань і вмінь здійснюють за допомогою завдань, визначених учителем / учителькою залежно від змісту навчального матеріалу.

Тематичну оцінку виставляють на підставі поточних оцінок з урахуванням контрольних робіт. Семестрову – на основі тематичного оцінювання. Якщо дитина прохворіла частину семестру, пропустила, наприклад, одну тематичну, не має оцінки за якийсь вид мовленнєвої діяльності, то оцінку за семестр виводять на розсуд учителя / учительки залежно від динаміки особистих навчальних досягнень учня / учениці, важливості пропущеної теми чи теми, за яку учня / ученицю атестовано (тривалість вивчення, складність змісту, ступінь узагальнення матеріалу).

У таблицях зазначено мінімальну кількість фронтальних видів контрольних робіт; учитель / учителька на власний розсуд має право збільшувати цю кількість залежно від рівня підготовленості класу, здібностей конкретних учнівства, умов роботи тощо.

Оцінку за контрольний твір з української мови та переказ рекомендуємо виставляти, зважаючи на більшу питому вагу змісту виконаної роботи (порівняно з мовленнєвим оформленням). Таку оцінку виставляють у стовпці з датою написання роботи (написи «Твір», «Переказ», «Есе» не роблять). Акцентуємо увагу, що в разі відсутності учня / учениці на

одному зі спарених уроків під час написання контрольного твору, переказу, есе тощо рекомендуємо давати йому / їй індивідуальне завдання.

**Фронтальні та індивідуальні види контрольних робіт
з української мови в 8–11 класах**

	8 кл.		9 кл.		Рівень стандарту 10-11 кл.		Профільний рівень 10-11 кл.	
	70	70	16	19				
Усього годин								
Години з РМ								
семестри	І	ІІ	І	ІІ	І	ІІ	І	ІІ
Перевірка мовної теми	2	2	2	2	2	2	3	3
Письмо: переказ	1	1	1	1	-	-	1	1
твір	1	1	1	1	-	-	1	1
есе	-	-	-	-	2	3	1	1
Правопис: диктант	1	1	1	1	-	-	-	-
Говоріння: діалог	1	-	1	-	1	-	1	-
усний переказ	1	-	1	-	1	-	1	-
усний твір	-	1	-	1	-	1	-	1
читання вголос	-	1	-	1	-	-	-	-
Перевірка зошитів	4	5	4	5	4	5	4	5

Українська література (5–6, 7 класи)

Компетентнісне навчання української літератури досягається шляхом розкриття можливостей навчального предмета для формування наскрізних умінь, читацької та ключових компетентностей учнівства, визначених у Державному стандарті базової середньої освіти.

• *Біографічні відомості* про письменників рекомендовано обмежити стислими довідками про основні факти життя і творчості, що можуть зацікавити учнівство. Залучення біографічного контексту повинне сприяти розкриттю змісту художнього твору як самодостатнього художнього явища.

• Рекомендовано залучати твори інших видів мистецтва – живопису, музики, скульптури, кіно тощо, якщо вони мають ідейно-тематичну спорідненість із вивченими творами літератури або ж є їх інтерпретацією в інших видах мистецтва, під час роботи з текстами художніх творів. *Міжмистецька взаємодія* сприятиме цілісному осмисленню учнями художніх творів. Важливо, щоб звернення до творів інших видів мистецтва було вмотивованим і методично доцільним.

• Вивчення текстів *напам'ять* не є обов'язковою формою роботи (вимога робити запис про результати перевірки вивчення учнями творів напам'ять із подальшим виставленням оцінок у журналі в стовпці без дати, відповідно, також відсутня).

• Художні твори для текстуального розгляду, що запропоновані як *вибіркові* (зазначено в програмі), вивчають за вибором учителя / вчительки (із урахуванням пізнавальних запитів учнівства).

• Твори *для позакласного читання* подано до кожного тематичного розділу модельної навчальної програми. Учитель / вчителька має можливість формувати в учнівства коло читання впродовж усього навчального року та, орієнтуючись на читацькі та пізнавальні інтереси своїх вихованців, проводити такі уроки в межах певного тематичного розділу.

Особливості оцінювання за групами результатів на уроках української літератури в 5–7 класах

Орієнтир щодо завдань за групами результатів для мовно-літературної галузі (українська література)

1. **Усно взаємодіє:** аудіювання; усний переказ; усний твір; діалог або інші види діяльності на розсуд учителя.

2. **Працює з текстом:** читання мовчки / вголос або інші види діяльності на розсуд учителя.

3. **Письмово взаємодіє:** переказ; твір; есе або інші види діяльності на розсуд учителя.

4. **Досліджує мовлення:** контрольна робота з літературної теми (тести / завдання або інші види діяльності на розсуд учителя).

❖ **Можливі варіанти заповнення журнальної сторінки.**

Варіант 1: виконання комплексної підсумкової роботи за певною темою

Теми розділів відображаються на правій сторінці журналу		Невичерпні джерела мудрості. Фольклор				Народна казка				...													
№	Число / місяць / Прізвище та ім'я учня \ учениці	09 / 09	17 / 09	27 / 09	Зошит	11/10 КПР				15 / 10	20 / 10	Зошит	05 / 11	07/11 КПР				У	П	П	Д	I Семестр	
						У	П	ПВ	ДМ					УВ	ПТ	ПВ	ДМ						В
1	.. Богдан				8	7	7	7	7			8		9	9	9	9		8	8	8	8	8
2	..Вікторія				7	8	8	8	8			7		7	7	7	7		8	8	8	8	8
3	..Діана				8	8	8	8	8			8		6	6	6	6		7	7	7	7	7

УВ – усно взаємодіє; **ПТ** – працює з текстом; **ПВ** – письмово взаємодіє; **ДМ** – досліджує мовлення

Семестрова оцінка за певною групою результатів є середньоарифметичним за контроль знань за означену групу, яку перевіряли під час КПР.

Варіант 2: виконання комплексної підсумкової роботи в кінці семестру

№	Число / місяць / Прізвище та ім'я учня \ учениці	09 / 09	17 / 09	27 / 09	Зошит	15 / 10	20 / 10	Зошит	05 / 11	22/12 КПР				I семестр	
											УВ	ПТ	ПВ	ДМ		
1.	.. Богдан				8			8								8
2.	..Вікторія				7			7			8	8	8	8		8
3.	..Діана				8			8			8	8	8	8		7

УВ – усно взаємодіє; **ПТ** – працює з текстом; **ПВ** – письмово взаємодіє; **ДМ** – досліджує мовлення

Варіант 3: виконання окремих підсумкових робіт для кожної групи результатів після кожної вивченої теми

Теми розділів відображаються на правій сторінці журналу		Невичерпні джерела мудрості. Фольклор					Народна казка										
№	Число / місяць / Прізвище та ім'я учня \ учениці	09 / 09	17 / 09	27 / 09	Зошит	11 / 10	15 / 10	20 / 10	Зошит	05 / 11	07 / 11							
		УВ	ПТ	ПВ		ДМ	УВ	ПТ		ПВ	ДМ			УВ	ПТ	ПВ	ДМ	І семестр
1.	.. Богдан	7	9	7	8	9	7	9	10	9	9			7	9	8	9	8
2.	..Вікторія	6	8	8	7	8	8	8	7	8	8			7	8	8	8	8
3.	..Діана	8	8	8	8	7	7	7	8	7	7			8	8	8	7	8

УВ – усно взаємодіє; **ПТ** – працює з текстом; **ПВ** – письмово взаємодіє; **ДМ** – досліджує мовлення

Семестрова оцінка за певною групою результатів є середньоарифметичним за контроль знань за означену групу, яку перевіряли в межах теми.

Варіант 4: виконання окремих підсумкових робіт для кожної групи результатів у кінці семестру

№	Число / місяць / Прізвище та ім'я учня \ учениці	09 / 09	17 / 09	27 / 09	Зошит	11 / 10	15 / 10	20 / 10	Зошит	05 / 11	07 / 11	...	14 / 12	16 / 12	18 / 12	22 / 12	І семестр
												...	УВ	ПТ	ПВ	ДМ	
1.	.. Богдан				8				10				7	9	8	9	8
2.	..Вікторія				7				7				7	8	8	8	8
3.	..Діана				8				8				8	8	8	7	8

УВ – усно взаємодіє; **ПТ** – працює з текстом; **ПВ** – письмово взаємодіє; **ДМ** – досліджує мовлення

Варіант 5

1. Згрупувати навчальний матеріал, запланований на семестр, за 4 темами.

2. Під час вивчення певної теми учитель може добирати завдання, які охоплюють всі групи результатів навчання, зазначених у Критеріях оцінювання. Проте для поглибленого вивчення обрати одну з груп результатів. Наприклад, у 5 класі, під час вивчення теми «Невичерпні джерела мудрості (міфи, легенди, перекази, прислів'я, приказки, загадки)», пропонуємо зосередити увагу на групі результатів «усна взаємодія» (УВ); вивчаючи тему «Народні казки про тварин та побутові казки» увагу звернути на групу результатів «працює з текстом» (ПТ); опрацьовуючи тему «Фантастичні казки» акцентувати увагу на групі результатів «письмово взаємодіє» (ПВ); при вивченні теми «Літературні казки» зосередити увагу на групі результатів «досліджує мовлення» (ДМ) (або інші варіанти групування матеріалу на розсуд учителя).

3. У кінці вивчення кожної теми провести контрольну роботу, завдання якої будуть містити контроль знань за тему та за обраною вчителем / учителькою групою результатів навчання, визначених у Критеріях оцінювання.

4. При виставленні **підсумкової оцінки (ПО)**, за обраною вчителем / учителькою групою результатів (наприклад, ПО «УВ»), **рекомендуємо** враховувати всі оцінки за вивченою темою, окрім зошита.

5. Оцінку за семестр виставити за групами результатів і вивести загальну семестрову оцінку.

№	Число / місяць Прізвище та ім'я учня \ учениці	09	27	Зошит	27	ПО «УВ»	14	20	26	Зошит	ПО «ПТ»	05	15	15	Зошит	ПО «ПВ»	06	10	20	Зошит	ПО «ДМ»	I семестр
		/ 09	/ 09		/ 09		К Р	/ 10	/ 10			/ 10	К Р	/ 11			/ 11	/ 11	К Р			
1.	.. Богдан	7	8	8	8	8	7		8	5	8	8		10	9	9	9		9	8	9	9
2.	..Вікторія		7	7	5	7		7	7	9	7		7	7	8	7		8	8	9	8	7
3.	..Діана	9	8	8	9	9	8		9	9	9		10	10	11	10		10	10	9	10	10

Зазначимо, що вчитель / учителька, користуючись академічною свободою, може на власний розсуд планувати кількість контрольних робіт та час їхнього проведення, змінювати або добирати різні види діяльності для того, щоб виявити рівень знань учня / учениці за групами результатів навчання, визначених у Критеріях оцінювання.

Українська література (8–11 класи)

Фронтальні та індивідуальні види контрольних робіт

Обов'язкова кількість видів контролю з української літератури у 8–11 класах

Класи	8 кл.		9 кл.		Рівень стандарту 10-11 кл.		Профільний рівень 10-11 кл.	
	I	II	I	II	I	II	I	II
Семестри	1	2	1	2	1	2	1	2
Контрольні роботи у формі:	3	3	3	3	3	3	4	4
контрольного класного твору	1	1	1	1	1	1	1	1
виконання інших завдань (тестів, відповідей на запитання тощо)	2	2	2	2	2	2	3	3
Уроки розвитку мовлення* (у+п)	2	2	2	2	2	2	2	2
Уроки позакласного читання	2	2	2	2	1	1	2	2
Література рідного краю	2	2	1	1	1	1	2	2
Перевірка зошитів**	4	5	4	5	4	5	4	5

*У кожному семестрі обов'язковим є проведення двох уроків розвитку мовлення: одного уроку усного розвитку мовлення, а другого – письмового. Умовне позначення в таблиці – (у + п).

**Під час оцінювання зошита з української літератури слід враховувати наявність різних видів робіт; грамотність (якість виконання робіт); охайність; уміння правильно оформлювати роботи (дотримання вимог до оформлення орфографічного режиму). Оцінку за ведення зошита із української літератури виставляють у кожному класі окремою колонкою в журналі раз на місяць і враховують як поточну до найближчої тематичної. У разі відсутності учня на уроках протягом місяця рекомендуємо в колонці за ведення зошита зазначити н/о (нема оцінки).

Контрольні класні твори пропонуємо давати у формі есе, міні-творів щодо розкриття певної проблеми чи образу програмового тексту тощо. Це розвиватиме самостійне творче мислення учнів і дасть їм можливість виконати роботу протягом одного уроку.

Рекомендуємо оцінку за письмовий вид роботи виставляти всім учням, за усний – кількості учнів, які відповідали протягом уроку.

Оцінка за письмовий твір / есе з української літератури є середнім арифметичним за зміст і грамотність, яку виставляють у колонці з датою написання роботи (надпис у колонці «Твір», «Есе» не робиться).

Якщо рівень результатів навчання учня/учениці визначити неможливо (через тривалу відсутність) у класному журналі та свідоцтві досягнень робиться запис «(н/а)» (не атестований(а)).

Уроки літератури рідного краю

Основний курс доповнюють **уроки літератури рідного краю**, що сприяють усебічному розвитку, духовному збагаченню, утвердженню гуманістичного світогляду особистості, національних і загальнолюдських цінностей.

Уроки виразного читання напам'ять

За читання напам'ять поетичних або прозових творів з української літератури у 8–11 класах оцінка виставляється в колонку без дати з надписом «Напам'ять» та враховується в тематичну.

Зарубіжна література (5–6, 7 класи)

Викладання зарубіжної літератури в закладах загальної середньої освіти здійснюють українською мовою. Твори зарубіжних письменників у курсі зарубіжної літератури вивчають в українських перекладах.

Наголошуємо на тому, що **вивчення текстів напам'ять** із зарубіжної літератури не є обов'язковою формою роботи (вимога робити запис про результати перевірки вивчення учнями творів напам'ять із подальшим виставленням оцінок у журналі в стовпці без дати, відповідно, також відсутня).

Орієнтир щодо завдань за групами результатів для мовно-літературної галузі (зарубіжна література)

1. Усно взаємодіє: аудіювання; усний переказ; усний твір; діалог або інші види діяльності на розсуд учителя.

2. Працює з текстом: читання мовчки / вголос або інші види діяльності на розсуд учителя.

3. Письмово взаємодіє: переказ; твір; есе або інші види діяльності на розсуд учителя.

4. Досліджує мовлення: контрольна робота з літературної теми (тести / завдання або інші види діяльності на розсуд учителя).

❖ Можливі варіанти заповнення журнальної сторінки.

Варіант 1: виконання комплексної підсумкової роботи за певною темою

Теми розділів відображаються на правій сторінці журналу		Вступ. Казки народів світу				Літературні казки світу								У В	П Т	П В	Д М	I Семестр					
№	Число / місяць Прізвище та ім'я учня / учениці	09 / 09	17 / 09	27 / 09	Зощит	11/10 КПР				15 / 10	20 / 10	Зощит	05 / 11						07/11 КПР				
						У В	П Т	П В	Д М										У В	П Т	П В	Д М	
1.	.. Богдан				8	7	7	7	7			8		9	9	9	9		8	8	8	8	8
2.	..Вікторія				7	8	8	8	8			7		7	7	7	7		8	8	8	8	8
3.	..Діана				8	8	8	8	8			8		6	6	6	6		7	7	7	7	7

УВ – усно взаємодіє; ПТ – працює з текстом; ПВ – письмово взаємодіє; ДМ – досліджує мовлення

Семестрова оцінка за певною групою результатів є середньоарифметичним за контроль знань за означену групу, яку перевіряли під час КПР.

Варіант 2: виконання комплексної підсумкової роботи в кінці семестру

№	Число / місяць Прізвище та ім'я учня \ учениці	09 / 09	17 / 09	27 / 09	Зошит	15 / 10	20 / 10	Зошит	05 / 11	...	22/12 КПР				I семестр
											УВ	ПТ	ПВ	ДМ	
1.	.. Богдан				8			8							8
2.	..Вікторія				7			7			8	8	8	8	8
3.	..Діана				8			8			8	8	8	8	7

УВ – усно взаємодіє; **ПТ** – працює з текстом; **ПВ** – письмово взаємодіє; **ДМ** – досліджує мовлення

Варіант 3: виконання окремих підсумкових робіт для кожної групи результатів після кожної вивченої теми

Теми розділів відображаються на правій сторінці журналу		Вступ. Казки народів світу					Літературні казки світу					УВ	ПТ	ПВ	ДМ	I семестр
№	Число / місяць Прізвище та ім'я учня \ учениці	09 / 09	17 / 09	27 / 09	Зошит	11 / 10	15 / 10	20 / 10	Зошит	05 / 11	07 / 11					
		УВ	ПТ	ПВ	Зошит	ДМ	УВ	ПТ	Зошит	ПВ	ДМ					
1.	.. Богдан	7	9	7	8	9	7	9	10	9	9		7	9	8	9	8
2.	..Вікторія	6	8	8	7	8	8	8	7	8	8		7	8	8	8	8
3.	..Діана	8	8	8	8	7	7	7	8	7	7		8	8	8	7	8

УВ – усно взаємодіє; **ПТ** – працює з текстом; **ПВ** – письмово взаємодіє; **ДМ** – досліджує мовлення
Семестрова оцінка за певною групою результатів є середньоарифметичним за контроль знань за означену групу, яку перевіряли в межах теми.

Варіант 4: виконання окремих підсумкових робіт для кожної групи результатів у кінці семестру

№	Число / місяць Прізвище та ім'я учня \ учениці	09 / 09	17 / 09	27 / 09	Зошит	11 / 10	15 / 10	20 / 10	Зошит	05 / 11	07 / 11	...	14 / 12	16 / 12	18 / 12	22 / 12	I семестр
1	.. Богдан				8				10				7	9	8	9	8
2	..Вікторія				7				7				7	8	8	8	8
3	..Діана				8				8				8	8	8	7	8

УВ – усно взаємодіє; **ПТ** – працює з текстом; **ПВ** – письмово взаємодіє; **ДМ** – досліджує мовлення

Варіант 5

1. Згрупувати навчальний матеріал, запланований на семестр, за 4 темами.
2. Під час вивчення певної теми учитель може добирати завдання, які охоплюють всі групи результатів навчання, зазначених у Критеріях оцінювання. Проте для поглибленого вивчення обрати одну з груп результатів. Наприклад, у 6 класі, під час вивчення теми «Міф. Давньогрецькі міфи», пропонуємо зосередити увагу на групі результатів «усна взаємодія» (УВ); вивчаючи тему «Д. Дефо «Робінзон Крузо»» увагу звернути на групі результатів «працює з текстом» (ПТ); опрацьовуючи тему «Ч. Дікенс «Різдвяна пісня» та М. Гоголь «Ніч перед Різдвом»» акцентувати увагу на групі результатів «письмово взаємодіє» (ПВ); при

Мовно-літературна освітня галузь

вивченні теми «А. Ліндгрєн «Міо, мій Міо»» зосередити увагу на групі результатів «досліджує мовлення» (ДМ) (або інші варіанти групування матеріалу на розсуд учителя).

3. У кінці вивчення кожної теми провести контрольну роботу, завдання якої будуть містити контроль знань за темою та за обраною вчителем / учителькою групою результатів навчання, визначених у Критеріях оцінювання.

4. При виставленні підсумкової оцінки (ПО), за обраною вчителем / учителькою групою результатів (наприклад, ПО «УВ»), рекомендуємо враховувати всі оцінки за вивченою темою, окрім зошита.

5. Оцінку за семестр виставити за групами результатів і вивести загальну семестрову оцінку.

№	Число / місяць / Прізвище та ім'я учня \ учениці	09 / 09		27 / 09		14 / 10		20 / 10		26 / 10		05 / 11		15 / 11		15 / 11		06 / 12		10 / 12		20 / 12		I семестр
		Зошит		КР		ПО «УВ»		Зошит		КР		ПО «ПТ»		Зошит		КР		ПО «ПВ»		Зошит		КР		
1	.. Богдан	7	8	8	8	8	7		8	5	8	8		10	9	9	9		9	8	9	9	9	9
2	..Вікторія		7	7	5	7		7	7	9	7		7	7	8	7		8	8	9	8	9	8	7
3	..Діана	9	8	8	9	9	8		9	9	9		10	10	11	10		10	10	9	10	10	10	10

УВ – усно взаємодіє; **ПТ** – працює з текстом; **ПВ** – письмово взаємодіє; **ДМ** – досліджує мовлення

Зазначимо, що вчитель / учителька, користуючись академічною свободою, може на власний розсуд планувати кількість контрольних робіт та час їхнього проведення, змінювати або добирати різні види діяльності для того, щоб виявити рівень знань учня / учениці за групами результатів навчання, визначених у Критеріях оцінювання.

Зарубіжна література (8–11 класи)

Обов'язкова кількість видів контролю із зарубіжної літератури у 8–11 класах

Класи	8 кл		9 кл		Рівень стандарту 10-11 кл		Профільний рівень 10-11 кл	
	I	II	I	II	I	II	I	II
Семестри	1	3	1	3	1	2	1	4
Контрольні роботи у формі:	3	3	3	3	2	2	4	4
контрольного класного твору***	1	1	1	1	1	1	1	1
виконання інших завдань (тестів, відповідей на запитання тощо)	2	2	2	2	1	1	3	3
Уроки розвитку мовлення* (у+п)	2	2	2	2	2 (1у+1п; у межах текстуального вивчення)	2 (1у+1п; у межах текстуального вивчення)	3 (1у+2п)	3 (2у+1п)
Уроки позакласного читання	2	2	2	2	1	1	2	2
Перевірка зошитів**	4	5	4	5	4	5	4	5

*У кожному семестрі обов'язковим є проведення двох уроків розвитку мовлення: одного уроку усного розвитку мовлення, а другого – письмового. Умовне позначення в таблиці – (у + п).

**Під час оцінювання зошита із зарубіжної літератури слід враховувати наявність різних видів робіт; грамотність (якість виконання робіт); охайність; уміння правильно оформлювати роботи (дотримання вимог до оформлення орфографічного режиму). Оцінку за ведення зошита із зарубіжної літератури виставляють у кожному класі окремою колонкою в журналі раз на місяць і враховують як поточну до найближчої тематичної. У разі відсутності учня на уроках протягом місяця рекомендуємо в колонці за ведення зошита зазначати н/о (нема оцінки).

***Контрольні класні твори пропонуємо давати у формі есе, мінітворів щодо розкриття певної проблеми чи образу програмового тексту тощо. Це розвиватиме самостійне творче мислення учнів і дасть їм можливість виконати роботу протягом одного уроку.

Оцінка за письмовий твір/ есе із зарубіжної літератури є середнім арифметичним за зміст і грамотність, яку виставляють у колонці з датою написання роботи (надпис у колонці «Твір», «Есе» не робиться).

Якщо рівень результатів навчання учня/учениці визначити неможливо (через тривалу відсутність) у класному журналі та свідоцтві досягнень робиться запис «(н/а)» (не атестований(а)).

Докладну інформацію щодо оцінювання навчальних досягнень учнів/учениць зазначено в «Дорожній карті вчителя мовно-літературної галузі: інструментарії оцінювання (для 5–6 та 7–11 класів закладів загальної середньої освіти)» за редакцією Т. Гнаткович, О. Котусенко, О. Опачко.

Уроки виразного читання напам'ять

За читання напам'ять поетичних або прозових творів із зарубіжної літератури оцінка виставляється в колонку без дати з надписом «Напам'ять» та враховується в тематичну.

Методичні поради щодо проведення комплексної підсумкової роботи (КПР) з предметів мовно-літературної освітньої галузі (5–6, 7 класи)

Комплексна підсумкова робота (КПР) проводиться за вивченою темою / розділом.

Зміст завдань КПР має охоплювати всі групи результатів навчання, визначених у Критеріях оцінювання (додаток 2 наказу МОН України № 1093 від 02.08.2024 р.):

1) сприймання й використання інформації для досягнення життєвих цілей у різних комунікативних ситуаціях;

2) сприймання, аналіз, інтерпретація, критичне оцінювання інформації в текстах різних видів (зокрема художніх текстах, медіатекстах) та використання її для збагачення власного досвіду;

3) висловлювання думок, почуттів і ставлень, письмову взаємодію з іншими особами, взаємодію з іншими особами у цифровому середовищі, дотримання норм літературної мови;

4) дослідження індивідуального мовлення, використання мови для власної мовної творчості, спостереження за мовними явищами, проведення їх аналізу.

Завдання мають базуватися на компетентнісному підході (знання + уміння + цінності + ставлення) і можуть бути диференційовані з урахуванням таксономії освітніх цілей за когнітивними рівнями діяльності (завдання початкового рівня передбачають уміння розпізнавати, пригадувати, відтворювати окремі елементи змісту навчання; завдання середнього рівня — розуміння та застосування елементів змісту навчання; достатнього — уміння аналізувати навчальну інформацію (класифікувати, порівнювати, узагальнювати, інтегрувати, уточнювати, упорядковувати); високого — уміння оцінювати (навчальну інформацію та власну навчальну діяльність), рефлексувати, перекодовувати інформацію (з текстової у схематичну, графічну та навпаки), створювати, продукувати). Кожний наступний рівень (від початкового до високого) повинен охоплювати показники результатів навчання попереднього рівня та містити нові показники результатів навчання.

Перед виконанням КПР учитель / учителька ознайомлює учнів / учениць із критеріями та засобами оцінювання, за якими буде встановлюватися рівень досягнення ними результатів навчання на кінець вивченої теми / розділу.

Перевірка КПР здійснюється фронтально в письмовій формі із застосуванням тестів та творчих завдань, які охоплюють усі групи результатів навчання, визначених у Критеріях оцінювання (додаток 2 наказу МОН України № 1093 від 02.08.2024 р.).

Оцінювання результатів КПР: тестові завдання — 6 балів, творче завдання — 6 балів. Отже, за зазначену вище роботу учень / учениця може отримати від 1 бала до 12 балів.

Якщо учень / учениця з певних причин не виконав/ла роботу, він / вона може пройти відповідну перевірку додатково задля того, щоб отримати відповідний бал.

Після перевірки робіт учитель / учителька надає учням / ученицям зворотний зв'язок щодо їхніх результатів КПР, який має бути зрозумілим і чітким, доброзичливим і своєчасним; важливо не протиставляти учнів / учениць одне одному; доцільно акцентувати увагу лише на позитивній динаміці досягнень; помилки в КПР варто обговорити з учнями / ученицями індивідуально; зворотний зв'язок можна надавати в письмовій, усній або електронній формі, залежно від дидактичної мети й виду навчальної діяльності, інших умов. За результатами КПР учитель / учителька коригує освітній процес.

Детальніше про оцінювання й орієнтовні зразки завдань для підсумкових робіт за групами результатів навчання викладено в «ДОРОЖНІЙ КАРТІ учителя / учительки мовно-літературної галузі: інструментарії оцінювання (для 5–7 (НУШ) та 8–11 класів закладів загальної середньої освіти)» (Т. Гнаткович, О. Котусенко, О. Опачко).

<https://zakinppo.org.ua/novyny/dorozhnia-karta-uchytelia-uchytelky-movno-literaturnoi-haluzi-instrumentarii-otsiniuvannia-dlia-5-7-nush-ta-8-11-klasiv-dlia-zzso/>

Подолання освітніх втрат

Міністерство освіти і науки України пропонує звертати особливу увагу на **подолання освітніх втрат**.

З цією (і не лише) метою в освітньому процесі рекомендовано використовувати державну вебплатформу «Всеукраїнська школа онлайн» (<https://lms.e-school.net.ua/>), на якій для учнів й учениць 5–11 класів розміщено освітні курси, зокрема з української мови, української літератури, зарубіжної літератури.

Освітні матеріали для 5–6 класів оновлені відповідно до Державного стандарту базової середньої освіти. У кожному курсі є уроки, що складаються з відеофрагмента, конспекта, тестових завдань. У деяких уроках є інтерактивні завдання. Кожна тема закінчується тематичними тестами. Курс також має підсумковий тест. Функціонал «Кабінет учителя» допомагає організувати індивідуальну або групову форми роботи з учнями, відстежуючи прогрес учнівства, влаштовуючи обговорення та надсилаючи індивідуальні завдання.

Роботу щодо виявлення та подолання навчальних втрат учнівства доцільно здійснювати в 3 етапи: I – виявлення навчальних втрат учнівства за попередні роки навчання (діагностувальні роботи); II – діяльність, спрямована на подолання виявлених навчальних втрат; III – оцінювання результатів. Для діагностики в 5–6 класах можна використати вже розроблені варіанти тестування для курсу української мови на платформі ВШО. За допомогою первинного діагностичного тестування (https://lms.e-school.net.ua/courses/coursev1:SURGe+ukr_lang_7_1+2022_10/about) зручно організувати I етап, а за допомогою вторинного діагностичного тестування (https://lms.eschool.net.ua/courses/course-v1:SURGe+ukr_lang_7_2+2023_07/course/) – III етап.

Із детальнішою інформацією про організацію роботи з надолуження освітніх втрат можна прочитати за покликанням: <https://testportal.gov.ua/wpcontent/uploads/2023/04/Buklet-22Podolannya-osvitnih-vtrat22-2.pdf>.

Радимо використовувати потенціал платформи ВШО для організації змішаного та дистанційного навчання. Тоді, коли учні й учениці не мають змоги одночасно долучитися до навчання, мають суттєво різний рівень досягнень або обмежені в можливості долучитися до уроків онлайн у визначений час, плідною може бути методика «перевернутий клас». Цей підхід дає змогу працювати самостійно в зручний для учнівства час. Кожен урок на платформі ВШО містить три компоненти: навчальне відео, конспект для закріплення

навчального матеріалу й тести для формувального та підсумкового оцінювання. Отже, учнівство в асинхронному режимі має змогу переглянути коротке відео курсу з бажаною швидкістю відтворення. Це відео можна переглядати необмежену кількість разів / ставити на паузу / змінювати швидкість і якість тощо. На платформі також є можливість опрацювати короткий конспект із запропонованої теми та виконати невеликий тест із (конспект до уроку можна додатково завантажити, а тест проходити необмежену кількість разів). На уроці ж у класі (чи онлайн) відбувається виконання практичних завдань для закріплення чи поглиблення опанованого матеріалу, надання зворотного зв'язку, роз'яснення «проблемних» зон тощо.

Учням, які пропустили навчання або навчаються не за українськими освітніми програмами тривалий період (за кордоном у школах країн перебування, на тимчасово окупованій території), або тим, у кого є необхідність надолужувати або повторно опрацьовувати певний навчальний матеріал, рекомендуємо організувати вивчення української мови, української літератури за відповідними модифікованими (скороченими) програмами для закладів загальної середньої освіти. Наказ МОН від 16.05.2024 № 701 «Про затвердження Рекомендацій щодо використання **модифікованих програм** з української мови, української літератури, історії України, географії для закладів загальної середньої освіти» розміщений на офіційному сайті МОН за покликанням: <https://mon.gov.ua/npa/pro-zatverzhennia-rekomendatsii-shchodo-vykorystanniamodyfikovanykh-prohram-z-ukrainskoi-movy-ukrainskoi-literatury-istorii-ukrainyheohrafii-dlia-zakladiv-zahalnoi-serednoi-osvity>.

Реалізація модифікованих програм має на меті досягнення ключових результатів навчання, зокрема тих знань, умінь і навичок; становлення поглядів, цінностей, інших особистісних якостей, без яких подальше навчання буде ускладненим. Окремо варто зауважити, що ці програми дають змогу досягати результатів навчання завдяки скороченню змісту і мають на меті зменшити освітні втрати учнівства, зважаючи на обмеженість часу на освоєння навчального матеріалу.

Інноваційні проєкти

Науково-педагогічними працівниками Чернігівського обласного інституту післядипломної педагогічної освіти імені Ушинського надано методичні поради щодо особливостей викладання навчальних предметів мовно-літературної освітньої галузі в науково-методичних виданнях: журналі «**Педагогічні обрії**» та збірнику «**Українська мова і література в школі**», які розміщено на сайті ЧОШПО імені К.Д. Ушинського в розділі «**Видавнича діяльність**» https://choippo.edu.ua/?page_id=2057; https://choippo.edu.ua/?page_id=2054, «**Методична скарбничка**» – методичні матеріали для використання вчителями під час підготування до уроків та інтелектуальних змагань https://choippo.edu.ua/?page_id=35413.

Для популяризації української мови розроблено інноваційні проєкти «**Легідна українізація**», «**Переходь на українську**» (матеріали розміщені на сайті Управління освіти і науки Чернігівської обласної адміністрації та ЧОШПО імені Ушинського <https://uon.cg.gov.ua/index.php?id=38388&tp=1&pg=>; https://choippo.edu.ua/?page_id=40222).

Для урізноманітнення та вдосконалення технології проведення уроків літератури рідного краю, зацікавлення учнів творчістю майстрів художнього слова Чернігівського краю, відділом суспільно-філологічних дисциплін спільно із кафедрою філологічних дисциплін та методики їх викладання ЧОШПО імені К.Д. Ушинського розроблено інноваційний проєкт «**Літературна палітра Чернігівщини**» https://choippo.edu.ua/?page_id=44829.

Учителі можуть скористатися наданими матеріалами та подавати власні методичні напрацювання до друку (за електронною адресою: choippoukrmovalit@gmail.com).